

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 5 marca 2020 r.

Poz. 1239

UCHWAŁA NR XVI/126/2020 RADY GMINY LUBIEWO

z dnia 27 lutego 2020 r.

w sprawie przyjęcia "Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubiewo na lata 2020-2023"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r., poz. 506, poz. 1309, poz. 1571, poz. 1696 i poz. 1815) oraz art. 87 ust.3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067, poz. 2245; Dz. U. z 2019 r., poz. 730, poz. 1696), po uzyskaniu pozytywnej opinii Kujawsko - Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubiewo na lata 2020-2023”, stanowiący **Załącznik Nr 1** do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Lubiewo.

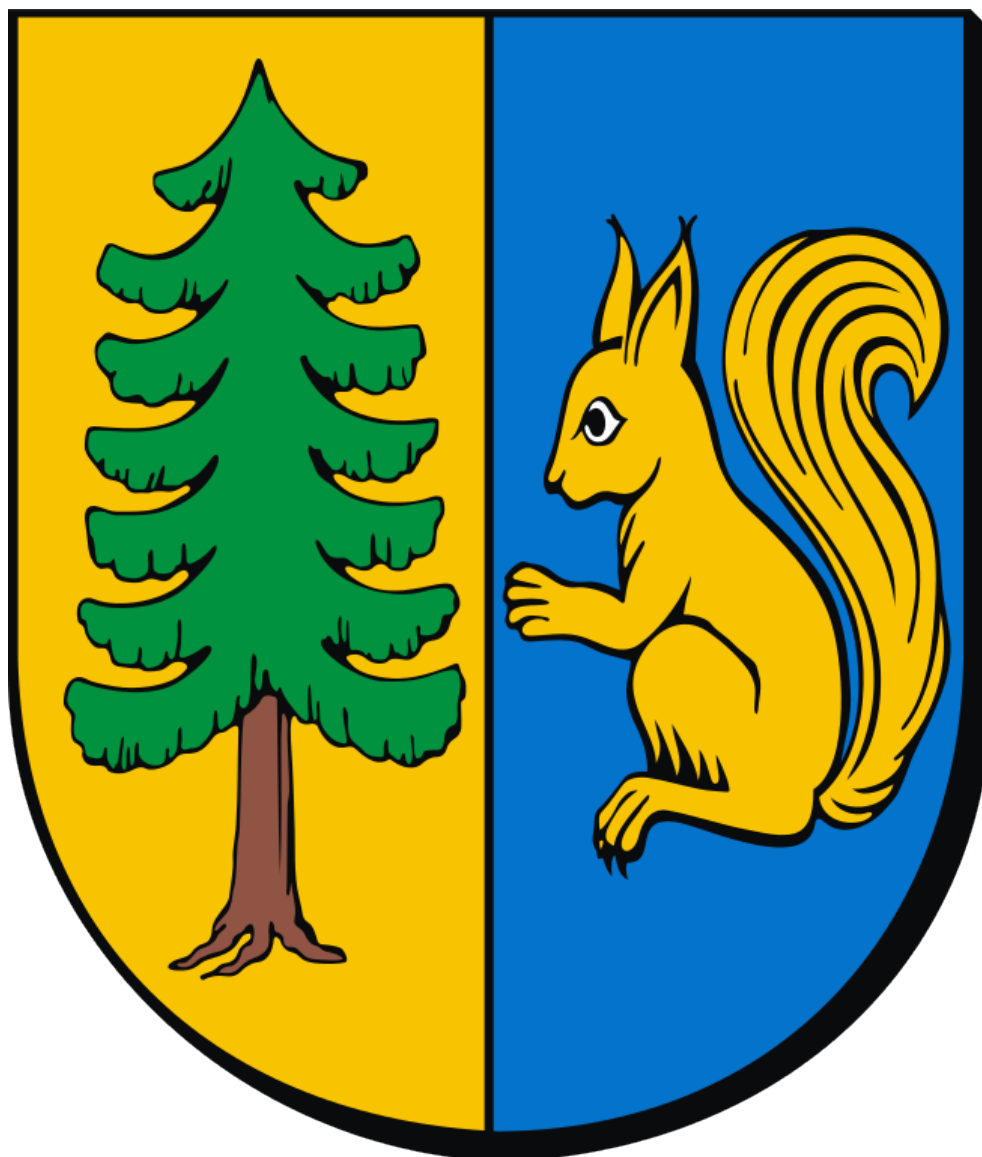
§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko – Pomorskiego.

Przewodnicząca Rady Gminy

Zofia Reszka

Załącznik do uchwały Nr XVI/126/2020
Rady Gminy Lubiewo
z dnia 27 lutego 2020 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY LUBIEWO NA LATA 2020-2023

2019

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 4.2 Relacja gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 5.1 Relacja gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu i gminy (analiza dokumentów programowych)
 - 5.2 Zarys obszaru gminy
 - 5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
 - 5.4 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń
7. Założenia programowe
 - 7.1 Priorytety programu opieki
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe mieszczące się w granicach administracyjnych Gminy Lubiewo stanowi wartość duchową i obyczajową zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających Bory Tucholskie turystów. Zasób materialny noszący znamiona zabytków powinien powodować przywiązanie podmiotów do danego obszaru na zasadzie identyfikacji jednostek z rodzimą kulturą. Aspekt ten zwraca zatem uwagę na wysokie znaczenie dobrze zachowanych form zabytkowych.

Ochrona zabytków jest w Polsce zagwarantowana przepisami prawa. Funkcjonuje również szereg instytucji, które czuwają nad przestrzeganiem przepisów w tym zakresie. Jednak cały sens dziedzictwa kulturowego polega na naszym wspólnym zaakceptowaniu znaczenia obiektów zabytkowych w naszej, lokalnej społeczności. Dlatego ważnym elementem dbania

o potencjał obyczajowy jest kreowanie polityki w tym zakresie przez władze samorządowe.

W odpowiedzi na wymóg ustawy, a także ze względu na chęć zwrócenia uwagi mieszkańców Gminy Lubiewo na istotę znaczenia zabytków dla rodzimej kultury powstał Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Lubiewo na lata 2020-2023. Celem tego opracowania jest określenie zasadniczych kierunków działań samorządu gminnego na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Dokument ten ma również pozwolić zrozumieć wpływ zabytków na kulturę w lokalnej społeczności oraz pomóc właścicielom

w podejmowaniu prawidłowych decyzji związanych z posiadanymi przez nich obiektami.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami, na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego, wynika bezpośrednio z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r. poz. 2067 z 2019r. poz. 730)

Zawarte w tej ustawie regulacje prawne dają wytyczne, również co do okresu obowiązywania programu, trybu jego przyjęcia oraz częstotliwości sporządzania sprawozdań.

W myśl art. 87 wójt sporządza gminny program opieki nad zabytkami obejmujący okres 4 lat. Po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, program powinien być zatwierdzony przez radę gminy oraz opublikowany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Z realizacji programu Wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy. Program opieki nad zabytkami ma w szczególności na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Najważniejszymi aktami prawnymi traktującymi o ochronie dziedzictwa narodowego są: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o samorządzie gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Zawarte w nich regulacje prawne znajdują ściśle powiązania

z szeregiem innych aktów prawnych, które dotyczą bezpośrednio lub pośrednio ochrony zabytków w Polsce.

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Najwyższą moc prawną w systemie źródeł prawa w Polsce ma Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.

Zgodnie z art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art.6. 1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

2. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Konstytucja wskazuje, że jedną z kluczowych funkcji państwa jest ochrona dziedzictwa narodowego i wprowadza dwie zasady: upowszechniania dóbr kultury oraz zapewnienia równego dostępu do dóbr kultury, które stanowią źródło tożsamości Polaków. Co więcej, Konstytucja zobowiązuje do udzielania pomocy Polakom zamieszkałym poza granicami w zachowaniu ich związku z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

USTAWA O SAMORZĄDZIE POWIATOWYM

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 511)

w artykule 4 stanowi, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, m.in. w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

USTAWA O SAMORZĄDZIE GMINNYM

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 poz. 506) w artykule

7 ust. 1 pkt 9) określa, iż wśród wielu zadań własnych gminy należą do nich również sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

USTAWA O OCHRONIE ZABYTEKÓW I OPIECE NAD ZABYTEKAMI

Najważniejszym aktem prawnym traktującym o ochronie dziedzictwa narodowego jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r. poz. 2067 z 2019r. poz. 730)

Zawarte w niej normy prawne określają:

- 1) przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi,
- 2) zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 3) zasady finansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach,
- 4) organizację organów ochrony zabytków.

W ustawie uregulowane zostały podstawowe definicje związane z ochroną i opieką nad zabytkami. W myśl art. 3 ustawy, zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem (art. 5) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl ustawy, niezależnie od stanu zachowania, ochronie i opiece podlegają:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,

- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej. Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Ochrona zabytków może przyjąć formę:

- 1) wpisu do rejestru zabytków;
- 2) uznania za pomnik historii;
- 3) utworzenia parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zadania samorządu gminnego wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami i sporządzanie sprawozdań z jego realizacji (art. 87),
- 2) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego samorząd gminny posiada tytuł prawny (art. 71),
- 6) udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków – (art. 81),

Ponadto wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć,

w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom i powiatom, a także związkom gmin

i powiatów, położonym na terenie województwa (art. 96). Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się również przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 18).

AKTY WYKONAWCZE WYDANE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE ZABYTEKÓW I OPIECE NAD ZABYTEKAMI

Na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na dzień sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020-20223, zostały wydane:

- 1) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz.399),
- 2) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110),
- 3) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661),
- 4) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r.

w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r., Nr 89, poz. 510),

5) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r.

w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wywozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 r., Nr 50, poz. 256),

6) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji

i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r., Nr 212, poz. 2153),

7) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r., Nr 124, poz. 1304 ze zm.),

8) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2004 r., Nr 124, poz. 1302),

10) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 r., Nr 75, poz. 706),

11) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 650),

12) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r., Nr 30, poz. 259).

INNE AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Wymienione wyżej akty prawne są głównym źródłem norm dotyczących ochrony zabytków

i opieki nad zabytkami. Jednakże w wielu obowiązujących obecnie ustawach można znaleźć dodatkowe uregulowania dotyczące tej tematyki.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1945) określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej, a także zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy - przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań. Zgodnie z Ustawą, w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się zwłaszcza (...) wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ponadto wójt/burmistrz/prezydent miasta przystępując do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy, musi uwzględniać uwarunkowania wynikające m.in. ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków. Po sporządzeniu projektu studium, musi wystąpić o opinię do wojewódzkiego konserwatora zabytków. Podobne zasady obowiązują przy sporządzaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz wydawaniu decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1202

ze zm. normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania

i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Ustawa ta jednak często oddziela tryb postępowania dotyczący zwykłych obiektów budowlanych od trybu postępowania w sprawie zabytków. Zapisy artykułu 29 ust. 2 pkt 1 zwalniają roboty budowlane, polegające na remoncie istniejących obiektów i urządzeń budowlanych, z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę, za wyjątkiem obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Podobnie, instalowanie tablic i urządzeń reklamowych nie wymaga pozwolenia na budowę, z wyjątkiem usytuowanych na obiektach wpisanych do rejestru zabytków, w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 29 ust. 2 pkt 6). Zgodnie z art. 30 ust. 7, właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

W rozdziale IV ustawy dotyczącym postępowania poprzedzającego rozpoczęcie robót budowlanych, normy regulacyjne obejmujące zagadnienia ochrony zabytków zawarte są w artykule 39, które stanowią, że:

- a) prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- b) pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków, może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków;
- c) w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- d) wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1396) określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów,

z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:

- a) zasady ustalania warunków ochrony zasobów środowiska, warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska oraz kosztów korzystania ze środowiska;
- b) obowiązki organów administracji;
- c) odpowiedzialność i sankcje.

W myśl art. 101, ochrona powierzchni ziemi polega na zachowaniu funkcji środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, w tym między innymi zbioru dziedzictwa archeologicznego. W art. 400a ust. 1 Ustawy określono, że finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej obejmuje działania związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków

i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1614) określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu. Ochrona przyrody, w rozumieniu Ustawy, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody. Ustawa w art. 83 ust. 2 wymaga, aby zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydał wojewódzki konserwator zabytków, który jednocześnie nalicza i pobiera opłaty. Wojewódzki konserwator zabytków, korzystając z uprawnień wynikających z art. 86 ust. 1 pkt 3 ustawy może również wydać decyzję o zwolnieniu z opłat za usunięcie drzew, jeżeli usunięcie jest związane z odnową i pielęgnacją drzew rosnących na terenie nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2204) określa m.in. zasady gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność Skarbu Państwa oraz własność jednostek samorządu terytorialnego. Zgodnie

z art. 13 ust. 4 sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Jeżeli przedmiotem umowy

o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomości wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie (art. 29 ust. 2). Trwały zarząd na rzecz jednostki organizacyjnej ustanawia właściwy organ, w drodze decyzji. W decyzji tej, w przypadku nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, można nałożyć na jednostkę organizacyjną obowiązek odbudowy lub remontu położonych na tej nieruchomości zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w decyzji (art. 45). Ustawa daje również gminom prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości (art. 109). Działalność kulturalna w rozumieniu ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. z 2018 poz. 1983) polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury. Do zadań państwa należy sprawowanie mecenatu nad działalnością kulturalną.

Mecenat ten ma polegać na wspieraniu i promocji:

- a) twórczości,
- b) edukacji i oświaty kulturalnej,
- c) działań i inicjatyw kulturalnych,
- d) opieki nad zabytkami.

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, inni ministrowie

i kierownicy urzędów centralnych w odniesieniu do podległych im ośrodków i instytucji kultury, a także jednostki samorządu terytorialnego, mogą przyznawać stypendia osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury oraz opieką nad zabytkami. Stypendium to polega na przyznaniu środków finansowych osobom realizującym określone przedsięwzięcia w zakresie twórczości artystycznej, opieki nad zabytkami lub upowszechniania kultury.

Zadania z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego są zadaniami publicznymi i mogą być prowadzone przez organizacje pozarządowe jako działalność społecznie użyteczna (działalność pożytku publicznego), w myśl ustawy z dnia

24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 688).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami Gminy Lubiewo pozostaje w korelacji z dokumentami na poziomie krajowym.

Na stronie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów znajduje się uchwała Rady Ministrów

w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022. Głównym celem projektu Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który w okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Powyższe zasady dotyczą wszystkich podmiotów, które podejmują działania na rzecz zabytków.

Powyższe zapisy niewątpliwie wyznaczają kierunki działań dla lokalnych programów opieki nad zabytkami. Powiat Tucholski w niniejszym opracowaniu będzie wiązał swoją działalność związaną z zabytkami mając na uwadze zapisy programu krajowego.

Kolejnym dokumentem na skalę krajową jest Narodowa Strategia Rozwoju i Kultury, która zawiera Uzupelnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020.

Założenia i działania podejmowane w przestrzeni dotyczącej ochrony i zachowania stanu dziedzictwa kulturowego powinny prowadzić do:

- zwiększenia liczby małych i średnich przedsiębiorstw oraz liczby zatrudnionych osób w przemysłach kultury;
- zwiększenia udziału kultury w produkt krajowy brutto;
- zmniejszenia dysproporcji w dostępie do kultury w regionach;
- poprawy zachowania infrastruktury zabytkowej;
- stworzenia marki jako produktów turystyki kulturowej;
- stworzenie więzi pomiędzy edukacją, kulturą i nauką w celu kreowania właściwych postaw społecznych w stosunku do zabytków.

Ponadto w zakresie dziedzictwa kulturowego odnoszącego się do zabytków znajdziemy tutaj informacje dotyczące finansowania- programów operacyjnych.

Programy są ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z alokacją budżetową na dany rok. Wśród poszczególnych konkursów jeden ściśle dotyczy tematyki zabytkowej tj. program Ministra Dziedzictwa Narodowego „Ochrona Zabytków”. Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- 2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
- 3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- 4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

4.2 Relacja gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

Pierwszym dokumentem, na który należy zwrócić uwagę jest Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020- Plan modernizacji 2020+. Strategia ta została przyjęta Uchwałą Nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.

Określona tam została misja rozwoju województwa, która została sprowadzona do następujących słów: kujawsko-pomorskie- człowiek, rodzina, społeczeństwo. Jest to swoiste motto przedmiotowego opracowania.

Wyróżnia się tutaj szereg priorytetów, główne założenia to: konkurencyjna gospodarka, modernizacja przestrzeni wsi i miast, silna metropolia, nowoczesne społeczeństwo.

W kwestii dotyczącej zabytków wyróżniony został program strategiczny „Spójność”, którego główną ideą jest umożliwienie wprowadzenia skutecznych rozwiązań różnorodnych problemów, związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Programem powinny zostać objęte zagadnienia związane z: zachowaniem dziedzictwa materialnego, zachowaniem dziedzictwa niematerialnego, kultywowaniem tradycji regionalnych, wzrostem świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego, określeniem warunków wykorzystania obiektów cennych kulturowo na potrzeby rozwoju społecznego i gospodarczego. Są to zatem założenia, które również stanowią wyznacznik do określenia celów w programie opieki nad zabytkami

w powiecie tucholskim.

Kolejnym opracowaniem na skalę województwa jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Przyjęty został Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26.06.2003r. W rozdziale dotyczącym ogólnej charakterystyki województwa znajdują się zapisy, które wskazują na najważniejsze kwestie społeczno-gospodarcze. Znalazły się tutaj także zapisy dotyczące zabytków. Wskazano,

iż najważniejsze obiekty mające znaczenia dla dziedzictwa kulturowego województwa to: Stare Miasto w Toruniu, które zostało wpisane na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, zabytkowe zespoły staromiejskie, np. Chełmna, obiekty zabytkowe architektury romańskiej i gotyckiej oraz obiekty archeologiczne, w tym rezerwat archeologiczny kultury łużyckiej w Biskupinie. W tym miejscu warto podkreślić, iż Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie utworzony został w 2010 r. przez Międzynarodową Radę Koordynującą UNESCO. Jest to istotny fakt mając na uwadze zapisy planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

W dalszej części planu województwo zostało scharakteryzowane jako znaczne bogactwo materialne dziedzictwa kulturowego. Wyszczególniono tu liczby posiadanych obiektów:

- obiekty budownictwa i architektury (23145 obiektów);
- cmentarze (1752);
- zieleń zabytkowa (ok 1200);
- zabytki archeologiczne (41 425 stanowisk archeologicznych).

Ponadto wskazano obszary, które posiadają specyficzne cechy pod względem kulturowym: obszar historycznej ziemi chełmińskiej, która charakteryzuje się dużym nasyceniem architekturą gotycką, sakralną i warowną; obszar związany z dziedzictwem Piastów- rezerваты archeologiczne w Sarnowie i Wietrzychowicach, osada obronna ludności

w Biskupinie, klasztory w Mogilnie, Strzelnie i Kruszwicy; obszar Pałuk i Kujaw, obszar dawnego osadnictwa holenderskiego w Dolinie Wisły; dalej wskazane zostały pozostałe obszary jako cenne walory kulturowe: Dolina Drwęcy, Dolina Osy, Dolina Wisły, teren górniński, kcyńsko-szubiński, brzesko-radziejowski, koronowski, krajeński, mogileński, nadgoplański, ryńsko-ostrowicki, rypińsko-zbojeński, skępsko-lipnowski, tucholski.

Ostatnim strategicznym dokumentem na poziomie województwa jest Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020, przyjęty uchwałą

Nr XXXI/518/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24.04.2017r.

Powiat Tucholski został wyróżniony w powyższym Programie pod względem regionalnego haftu. Wskazano, iż w okresie międzywojennym organizowano na terenie powiatu kursy haftu

kaszubskiego. Efektem prac w tym zakresie jest styl haftów kaszubskich, który stał się unikalnym stylem na terenie Borów Tucholskich.

Program Wojewódzki wyróżnia Gminę Lubiewo poprzez prace przeprowadzone w latach 2013-2016 przez Muzeum Etnograficznego im. Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu - badania terenowe i pozyskiwanie fotograficznych materiałów archiwalnych, we wsi Sucha gm. Lubiewo, utrwalających „kolędowanie gwiazdorów”.

Spośród wielu szczegółowych informacji jako istotne dla niniejszego opracowania należy wyszczególnić cele i zagrożenia będące wnioskami z przedmiotowego opracowania.

Główne konkluzje wynikające z Wojewódzkiego Programu są następujące:

- zagrożenia: nieuchronne straty w zasobie dziedzictwa kulturowego; niewystarczające środki do właściwego utrzymania obiektów zabytkowych,
- cele: minimalizowanie strat w zasobach dziedzictwa kulturowego; monitoring zapewniający wczesne rozpoznanie zagrożeń, montaż instalacji sygnalizacji pożaru w obiektach drewnianych, prace zabezpieczające zabytki architektury zagrożone katastrofą budowlaną, wykonanie projektów adaptacji zabytków o upadłej funkcji pierwotnej do funkcji współczesnej (np. przemysłowych, powojkowych, kolejowych, folwarcznych, domów wiejskich), wzmoczenie ochrony konserwatorskiej grodzisk i budownictwa ludowego – poprzez (np.) tworzenie parków kulturowych, skansenów, wspieranie projektów „miękkich” (NGO, wolontariat) mających na celu porządkowanie obiektów historycznych, zarówno rejestrowych i jak i ewidencyjnych, oraz popularyzację ich wartości materialnych i niematerialnych (pamięć i edukacja) - takich jak: cmentarze, umocnienia obronne z okresu II wojny światowej.

Cele i zagrożenia w powyższym Programie zostaną wykorzystane w celu zidentyfikowania problemów i kierunków działań w stosunku do zabytków na terenie powiatu tucholskiego.

W tym miejscu warto także wspomnieć o tym, że Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizacje instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie instalacji przeciwwilgociowej;

- uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
- zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Relacja gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu i gminy (analiza dokumentów programowych)

Strategia rozwoju powiatu tucholskiego na lata 2014-2020 została przyjęta Uchwałą Nr XVII/105/2016 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 17 marca 2016r.

Na początku przedmiotowego opracowania zostały wyszczególnione założenia wyjściowe do opracowania Strategii. W punkcie 17 wskazano, że podstawą kształtowania wizerunku powiatu na zewnątrz (wizerunku pozwalającego na jednoznaczną identyfikację powiatu i jego łatwe wyróżnienie na tle innych powiatów) będą: dziedzictwo i tożsamość borowiacka. Aspekt ten ma wyróżnić powiat tucholski na tle innych powiatów w województwie.

W dalszej części strategia krótko odnosi się do działań związanych z zabytkami. Zachowanie, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego poprzez stworzenie borowiackiej chaty- to cel strategiczny wskazany w pozycji: „Nowoczesne społeczeństwo”.

Drugą kwestią ujętą w strategii odnoszącą się do kwestii zabytków są projekty powiatu tucholskiego, w których wymienia się ewidencję obiektów istotnych dla ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego powiatu.

Strategia Rozwoju Gminy – opracowana w 2012 roku obejmuje szeroką diagnozę samorządu w sferze społecznej, gospodarczej, przyrodniczej i kulturowej. Zabytki zostały w tym dokumencie docenione jako wzbogacanie istniejących walorów krajobrazowych przez obiekty kulturowe.

Do najważniejszych obiektów zabytkowych architektury i budownictwa wskazane zostały następujące obiekty:

- Dworzec kolejowy (BRUCHNIEWO)
- Kaplica grobowa rodziny Derkowskich (BYSŁAW)
- Zespół kościoła parafialnego p.w. Przemienienia Pańskiego (BYSŁAW)
- Zespół Klasztoru Benedyktyn ob. Sióstr Miłosierdzia (BYSŁAWEK)
- Zespół młyna (CIERPLEWO)
- Szkoła (LUBIEWICE)
- Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja (LUBIEWO)
- Szkoła (PŁAZOWO)
- Szkoła (TRUTNOWO)
- Zespół dworsko-parkowy z XIX w. (TEOLOG)
- Zespół dworsko – parkowy z XIX w. (WELPIN).

Diagnoza turystyki zawarta w ww. strategii sprowadza się do faktu, iż pomimo dużego zasobu obiektów zabytkowych na terenie Gminy Lubiewo, jak i całego Powiatu Tucholskiego, główną atrakcją przyciągającą turystów są obszary leśne i liczne zbiorniki wodne. Same zabytki nie stanowią decydującego celu odwiedzających Gminę turystów. Należy jednak podkreślić, iż obiekty zabytkowe tworzą charakterystyczny krajobraz gminy i wpisują się w walory przyrodnicze tego terenu.

Ponadto w strategii krótko wspomniano o tematycznym szlaku „Trzech Wież nad Borami”,

który oparty został o trzy zabytki sakralne (w Bysławiu, Lubiewie i Klasztor w Bysławku).

Kolejnym dokumentem programowym jest Program ochrony środowiska dla Gminy Lubiewo na lata 2016-2020 oraz Prognoza oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska dla Gminy Lubiewo na lata 2016-2020.

Opracowanie to skupia swoją uwagę na szeroko pojętej ochronie przyrody i środowiska naturalnego. W przedmiocie opracowania Programu Opieki nad Zabytkami wyróżnione zostały dwa zabytkowe parki: Zespół dworsko-parkowy z XIX w. (Teolog), Zespół dworsko – parkowy z XIX w. (Wełpin). Obiekty te zostały scharakteryzowane jako tereny zieleni, które odgrywają ważną rolę w otwartym krajobrazie gminy poprzez zadrzewienia śródpolne, przydrożne, zieleń przywodną, zieleń parkową, cmentarną, sady i ogrody przydomowe.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Lubiewo na lata 2017-2032.

Dokument podkreśla, iż na terenie Gminy Lubiewo znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków. Są to:

Bysław:

kościół par. pw. Przemienienia Pańskiego, 1886-1888, nr rej.: A/859/1-3 z 18.04.1995

- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
- ogrodzenie, mur., nr rej.: j.w.
- cmentarz rzym.-kat., par., 4 ćw. XIX, nr rej.: A/1583/1-3 z 9.03.2011
- kaplica grobowa Franciszki Biernackiej, 1892, nr rej.: j.w.
- ogrodzenie, mur., 1902, nr rej.: j.w.

Bysławek:

- zespół klasztorny benedyktynek, ob. sióstr miłosierdzia, 1602, XIX
- kościół, ob. par. pw. św. Wawrzyńca, z aneksem klasztornym, nr rej.: A/767/1-2 z 13.07.1936
- dom kapelana, 1889, nr rej.: A/1586/1-2 z 27.04.2011
- ogrodzenie wewnętrzne i zewnętrzne z bramami, mur., XIX/XX, nr rej.: j.w.

Lubiewo:

- kościół par. pw. św. Mikołaja, 1840-43, nr rej.: A/1699 z 17.05.2016.

Istotny jest fakt, iż w żadnej z ww. lokalizacji nie zostały zinwentaryzowane wyroby azbestowe i wszelkie działania związane z realizacją programu nie wpłyną w żaden sposób na stan obiektów zabytkowych.

5.2 Zarys obszaru gminy

Gmina Lubiewo położona jest w województwie kujawsko-pomorskim, w południowej części powiatu tucholskiego. Graniczy z czterema innymi gminami: od zachodu z gminą Gostycyn, od północy z gminą Cekecyn, od wschodu z gminą Świekatowo w powiecie świeckim, od południa z gminą Koronowo w powiecie bydgoskim. W skład gmin Lubiewo wchodzi 11 sołectw: Bysław, Bysławek, Cierplewo, Klonowo, Lubiewice, Lubiewo, Minikowo, Płazowo, Sucha, Trutnowo i Wełpin oraz trzy wsie nie będące sołectwami, są to: Bruchniewo, Szumiąca i Teolog. Gmina zajmuje powierzchnię 16 280 ha co stanowi 15,1% powierzchni powiatu. Gmina Lubiewo położona 75 km na północ od Bydgoszczy. Przez jej teren przebiega droga wojewódzka nr 240 Świecie – Chojnice. Jest to droga o dużym znaczeniu turystycznym. Przebiega przez północną część gminy, tj. przez miejscowości Bysław, Szumiąca i Płazowo. Według podziału Kondrackiego na regiony fizycznogeograficzne gmina Lubiewo znajduje się w obrębie dwóch mezoregionów: Wysoczyzny Świeckiej i Doliny Brdy.

▪ mezoregion Dolina Brdy stanowi południowo-wschodnią część Pojezierza Południowopomorskiego. Dominujący typ krajobrazu naturalnego Doliny Brdy stanowi młodoglacjalny krajobraz młodej doliny rzecznej oraz sandrowy, porośnięty borem sosnowym,

•mezoregion Wysoczyzna Świecka również stanowi południowo-wschodnią część Pojezierza Południowopomorskiego. Dominujący typ krajobrazu naturalnego Wysoczyzny Świeckiej stanowi młodogłacjalny krajobraz równin i wzniesień morenowych, a miejscami sandrowy pojezierny. Większa część gminy należy do mezoregionu Wysoczyzna Świecka z płaskimi równinami sandrowymi dość licznie poprzecinanymi rynnami subglacjalnymi i dolinkami małych cieków. W części środkowej dominuje krajobraz pagórkowaty wysoczyzn z rynnami subglacjalnymi i licznymi jeziorami oraz wzniesień morenowych. Na wschód od Lubiewa obserwuje się równiny powstałe z zarastania jezior, natomiast wzdłuż zachodniej granicy gminy biegnie wyraźnie zaznaczająca się dolina Brdy. Obszar ten należy do mezoregionu Dolina Brdy. Zachodnią granicę gminy stanowi rzeka Brda i Zalew Koronowski. Obszar powiatu leży w strefie klimatu umiarkowanego, przejściowego od klimatu oceanicznego Europy Zachodniej do kontynentalnego Azji oraz Europy Wschodniej. Charakteryzuje się dużą dynamiką zmienności typów pogody, zarówno w cyklu rocznym jak i wieloletnim. Na przebieg i zróżnicowanie warunków meteorologicznych niewątpliwie wpływ mają czynniki geograficzne m.in. ukształtowanie terenu. Powiat tucholski charakteryzuje się dłuższym niż w pozostałych częściach województwa okresem z przymrozkami, oraz mniejszą ilością dni upalnych w ciągu roku. Klimat powiatu tucholskiego ma charakter przejściowy. Zaznacza się tu wyraźny wpływ krańcowo różnych klimatów -morskiego Europy Zachodniej oraz kontynentalnego Europy Wschodniej. Podstawowymi czynnikami charakteryzującymi klimat są temperatura powietrza oraz opady. Średnia roczna suma opadów wyniosła w południowo – wschodniej części badanego obszaru ok. 460 mm, natomiast w północno – zachodniej części przekroczyła 550 mm. Najczęściej wieją wiatry z sektora zachodniego (W i SW). Gmina Lubiewo położona jest w zlewni rzeki Brdy. Do najważniejszych rzek przepływających przez teren gminy należą: Brda, Szumionka (lewoboczny dopływ Brdy o długości 21,5 km. Jej źródła znajdują się na południe od miejscowości Iwiec. Uchodzi do Brdy w miejscowości Piła Młyn. Powierzchnia zlewni wynosi 70,4 km²), Bysławska Struga i Sucha. Poza ciekami na terenie gminy Lubiewo występują różnej wielkości jeziora, które zajmują łącznie powierzchnię około 316 ha. Najwięcej jezior usytuowane jest w północnej części gminy, między Bysławiem a Zamrzenicą. Są to jeziora: Bysławskie, Lucimskie, Małe Bysławskie, Minikowskie i Zamrzeńskie. Poza tymi do grupy większych jezior na terenie gminy zaliczyć można Małe i Wielkie Suskie oraz Strzyżyny Wielkie.

Gmina Lubiewo położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego,

w powiecie tucholskim w jego południowo-wschodniej części. Pod względem fizyczno-geograficznym leży w strefie pogranicza Borów Tucholskich i Wysoczyzny Świeckiej, a pod względem kulturowym na pograniczu rejonów utożsamianych z Borowiakami i Kociewiakami. W obydwu przypadkach przeważają powiązania z Borami Tucholskimi. Gmina Lubiewo graniczy z 4 gminami: Gostycyn i Cekcyn w powiecie tucholskim, Świekatowo w powiecie świeckim oraz Koronowo w powiecie bydgoskim. Gminy Koronowo i Cekcyn są większe –zarówno pod względem zajmowanej powierzchni, jak i liczby mieszkańców. Warto zwrócić uwagę, że warunki sąsiedztwa gminy Lubiewo są bardzo specyficzne –od miejscowości leżących w gminach Cekcyn i Koronowo oddzielają ją kompleksy leśne (od gminy Koronowo dodatkowo oddziela dolina Brdy), od miejscowości w gminie Świekatowo -kompleksy leśne oraz zabagniona, nieprzejezdna, dolina Rowu Trutnowskiego. Z gminą Gostycyn granica biegnie po spiętrzonych przez zaporę w Koronowie, Brdzie –na odcinku granicznym obydwu gmin nie ma żadnej przeprawy na tej rzece. Miejscowości gminy Lubiewo leżą więc na dwóch dużych enklawach śródleśnych, z których południowa –z miejscowościami Sucha i Cierplewo –jest z każdej strony otoczona lasem. W praktyce więc bezpośrednie sąsiedztwo nie ma większego znaczenia, gdyż „na co dzień” sąsiedztwo postrzega się przede wszystkim przez pryzmat dróg, za pomocą, których gmina jest dostępna, a pod tym względem „najbliżej” położone gminy, to: Cekcyn, Lniano, Świekatowo i Tuchola. Pod względem zajmowanej powierzchni, gmina Lubiewo należy do ponadprzeciętnie dużych gmin województwa kujawsko-pomorskiego. Zajmuje powierzchnię 16280 ha i lokuje się na 35 miejscu wśród 144 gmin w województwie, przy czym jeśli uwzględnimy tylko gminy wiejskie, to wyprzedza ją tylko 16 (spośród 92) gmin. Wprawdzie największe gminy województwa zajmują powierzchnię znacznie ponad 20 tys. ha (największa –Koronowo –ponad 41 tys. ha), ale aż połowa gmin mieści się w przedziale 8-15 tys. ha. Powierzchnia gminy stanowi 15,1% powierzchni powiatu tucholskiego (Lubiewo jest 4. wśród 6 gmin powiatu) oraz 0,91% ogólnej powierzchni województwa. Cechą charakterystyczną gmin tej części województwa jest wysoka lesistość. W powiecie tucholskim ogólny wskaźnik lesistości (czyli udział powierzchni zajmowanej przez lasy

i grunty leśne) wynosi 49,7%. W gminie Lubiewo lasy i grunty leśne zajmują ponad 6,9 tys. ha, to jest 41,5% powierzchni gminy. Lasy w gminie Lubiewo stanowią prawie 13% wszystkich w powiecie.

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zasób Gminy Lubiewo dotyczący obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych przedstawia się następująco:

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Data decyzji	Nr rejestru
1	Bysław	Zespół kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego: kościół, cmentarz przykościelny, ogrodzenie murowane	18.04.1995	A/859
		Cmentarz rzymskokatolicki Parafii pw. Przemienienia Pańskiego, murowane ogrodzenie cmentarza od strony zachodniej, północnej i częściowo wschodniej, Kaplica grobowa Franciszki z Perkowskich Biernackiej z działkami nr: 408/1, 408/2, 408/3	09.03.2011	A/1583/1-3
2	Bysławek	Zespół klasztorny Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo: Kościół p.w. św. Wawrzyńca z klasztorem, dom kapelana, ogrodzenie zewnętrzne i wewnętrzne wraz z bramami	13.07.1936 27.04.2011	A/767 A/1586
3	Lubiewo	Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Mikołaja	17.05.2016	A/1699

Źródło: Strona internetowa Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (http://www.torun.wkz.gov.pl/zalaczniki/powiat_tucholski.pdf); dostęp 08.2019r.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z przepisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży

w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie konserwatorskiej wynikającej z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest między innymi do:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; - udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zasób Gminy Lubiewo dotyczący obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych przedstawia się następująco:

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych, stanowią wyposażenie trzech kościołów na terenie gminy Lubiewo:

Bysław elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego.

Lubiewo elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. Św. Mikołaja.

Bysławek elementy wyposażenia kościoła pw. Św. Wawrzyńca.

Ze względów bezpieczeństwa nie publikuje się szczegółowych danych dotyczących tych obiektów.

Ponadto na terenie Gminy Lubiewo występują zabytki nieruchome niewpisane

do rejestru zabytków lecz ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, jest to 219 obiektów, zgodnie z ewidencją wojewódzką.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu prowadzi także rejestr zabytków ruchomych, lecz zgodnie z przepisami ustawy z dnia 06 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej dane te nie są publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej WUOZ w Toruniu.

Na potrzeby opracowania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Lubiewo została opracowana gminna ewidencja przyjęta Zarządzeniem Wójta Gminy Lubiewo nr 3/2020

Wójt Gminy Lubiewo z dnia 15 stycznia 2020 r.

ZABYTKI NIERUCHOME UJĘTE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

BRUCHNIEWO

BRUCHNIEWO zespół dworca kolejowego: dworzec kolejowy

BRUCHNIEWO zespół dworca kolejowego: budynek mieszkalny

BRUCHNIEWO zespół dworca kolejowego: droga brukowa

BRUCHNIEWO dwór

BRUKNIEWO

BRUKNIEWO kapliczka

BRUKNIEWO dom nr 4

BYSŁAW

Bysław Zespół kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego (rejestr zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego A/859/1-3)

BYŚLAW cmentarz rzymskokatolicki Parafii p. w. Przemienienia Pańskiego z 4 ćwierci XIX w., murowane ogrodzenie cmentarza od strony zachodniej, północnej i częściowo wschodniej z około 1902 r., kaplica grobowa Franciszki z Perkowskich Biernackiej z około 1892 r.

(rejestr zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego A/1583/1-3)

BYŚLAW kapliczka (dz. nr 292/2)

BYŚLAW kapliczka ul. Główna

BYŚLAW cm. ewangelicki (dz. nr 53/1)

BYŚLAW ul. Główna, dom nr 33

BYŚLAW ul. Główna, dom nr 62

BYŚLAW ul. Główna, dom nr 65

BYŚLAW ul. Główna, dom nr 71

BYŚLAW ul. Główna 54 bud. magazynowy

BYŚLAW ul. Krótka, dom nr 2

BYŚLAW ul. Krótka 1 bud. gosp.

BYŚLAW ul. Okrężna 2

BYŚLAW ul. Okrężna, dom nr 4

BYŚLAW ul. Okrężna 10

BYŚLAW, ul. Spokojna, dom nr 1

BYŚLAW ul. Spokojna dom nr 8

BYŚLAW ul. Spokojna dom nr 11

BYŚLAW ul. Szkolna dom nr 2

BYŚLAW ul. Szkolna dom nr 5

BYŚLAW ul. Wodna dom nr 2

BYŚLAW ul. Wodna dom nr 4

BYŚLAW ul. Wodna dom nr 8

BYŚLAW ul. Wodna bud. gosp. przy domu nr 8

BYŚLAWEK

BYŚLAWEK kościół p.w. św. Wawrzyńca wraz z klasztorem (rejestr zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego A/767/1-2), dom kapelana z około 1889 r., ogrodzenie wraz z bramami z 4 ćw. XIX w. i pocz. XX w. (rejestr zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego A/1586/1-2)

BYŚLAWEK budynek gospodarczy w zespole klasztorным

BYŚLAWEK kapliczka (dz. nr 22)

BYŚLAWEK kapliczka (dz. nr 186/4)

BYŚLAWEK dom nr 11

BYŚLAWEK dom nr 12

BYŚLAWEK dom nr 51 dawna szkoła

BYŚLAWEK dom nr 55

BYŚLAWEK dom nr 56

BYŚLAWEK dom nr 58

BYŚLAWEK dom nr 61

BYŚLAWEK dom nr 62

BYŚLAWEK dom nr 69

BYŚLAWEK dom nr 74

BYŚLAWEK dom nr 80

BYŚLAWEK dom nr 81

BYŚLAWEK dom nr 82

BYŚLAWEK dom nr 83

BYŚLAWEK pompa (na skrzyżowaniu ulic, działka drogowa nr 246/1)

CIERPLEWO

CIERPLEWO kapliczka

CIERPLEWO kapliczka

CIERPLEWO dom nr 4

CIERPLEWO dom nr 5

CIERPLEWO dom nr 12

CIERPLEWO dom nr 15

CIERPLEWO dom nr 25

CIERPLEWO dom nr 27

KLONOWO

KLONOWO kapliczka

KLONOWO kapliczka

KLONOWO cm. ewangelicki

KLONOWO dworzec kolejowy

KLONOWO dom kolejowy z bud. gosp.

KLONOWO dom nr 6

KLONOWO dom nr 7

KLONOWO dom nr 11

KLONOWO bud. gosp. przy domu nr 11

KLONOWO dom nr 12

KLONOWO dom nr 14

KLONOWO dom nr 17

KLONOWO dom nr 21 - szkoła

KLONOWO dom nr 24

KLONOWO dom nr 25

KLONOWO dom nr 26

KLONOWO dom nr 27

KLONOWO dom nr 31

KOSOWO dom nr 2

KOSOWO dom nr 6

KOSOWO dom nr 7

KOSOWO dom nr 11

LUBIEWICE

LUBIEWICE szkoła nr 31

LUBIEWICE bud. gosp. przy szkole nr 31

LUBIEWICE dom nr 22

LUBIEWICE bud. gosp. przy domu nr 22

LUBIEWICE cm. ewangelicki

LUBIEWICE dom nr 33

LUBIEWICE dom nr 56

LUBIEWO

LUBIEWO kościół p.w. Świętego Mikołaja (rejestr zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego A/1699)

LUBIEWO kapliczka

LUBIEWO cm. ewangelicki

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 2

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 11

LUBIEWO ul. Hallera bud. gosp. przy domu nr 11

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 12

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 22

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 34

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 36

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 48

LUBIEWO ul. Hallera dom nr 54

LUBIEWO ul. Wincentego Witosa dom nr 5

LUBIEWO ul. Wodna 7

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 2

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 10

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego bud. gosp. przy domu nr 10

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 25

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 30

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 31

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 33

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 37

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 38

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego stajnia przy domu nr 39

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego, dom nr 40

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 49

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 63

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 65

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 73

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 75

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego dom nr 85

LUBIEWO ul. Wojska Polskiego bud gosp. przy domu nr 85

MINIKOWO

MINIKOWO kapliczka (dz. nr 71/7)

MINIKOWO kapliczka (dz. nr 190/2)

MINIKOWO kapliczka (dz. nr 377)

MINIKOWO cm. ewangelicki

MINIKOWO dom nr 60

MINIKOWO dom nr 51

MINIKOWO dom nr 57

MINIKOWO bud. gosp. przy domu 57

MINIKOWO dom nr 80

MINIKOWO bud. gosp. przy domu nr 80

MINIKOWO dom nr 85

KLONOWO - NOWE OSADY

KLONOWO park dz. nr 143/2

KLONOWO zespół folwarczny : budynek folwarczny I (dz. nr 552)

KLONOWO zespół folwarczny : budynek folwarczny II (dz. nr 552)

KLONOWO zespół folwarczny : budynek folwarczny III (dz. nr 552)

KLONOWO zespół folwarczny : budynek folwarczny IV (dz. nr 552)

PŁAZOWO

PŁAZOWO dom nr 5 dawna szkoła

PŁAZOWO bud. gosp. przy dawnej szkole nr 5

PŁAZOWO dom nr 8

PŁAZOWO dom nr 12

PŁAZOWO dom nr 25

PŁAZOWO dom nr 27

PŁAZOWO dom nr 37

SUCHA

SUCHA kapliczka

SUCHA cm. rzymsko-katolicki

SUCHA cm. ewangelicki dz. ewid. nr 229

SUCHA cm. ewangelicki dz. ewid. nr 42

SUCHA ul. Główna dom nr 1

SUCHA ul. Główna/Leśna chlew przy domu nr 2

SUCHA ul. Główna dom nr 4

SUCHA ul. Główna dom nr 7

SUCHA ul. Główna dom nr 9
SUCHA ul. Główna obora przy domu nr 9
SUCHA ul. Główna dom nr 11
SUCHA ul. Główna bud. gosp. przy domu nr 11
SUCHA ul. Główna dom nr 21
SUCHA ul. Główna obora przy domu nr 21
SUCHA ul. Główna dom nr 22
SUCHA ul. Główna dom nr 23
SUCHA ul. Główna dom nr 27
SUCHA ul. Główna dom nr 28
SUCHA ul. Główna dom nr 38
SUCHA ul. Główna budynek gosp. przy domu nr 38
SUCHA ul. Kościelna dom nr 1
SUCHA ul. Kościelna dom nr 8
SUCHA ul. Słoneczna dom nr 3
SUCHA ul. Słoneczna dom nr 15 szkoła
SUCHA ul. Słoneczna bud. gosp. przy domu nr 15
SUCHA ul. Słoneczna obora przy domu nr 7
SUCHA ul. Słoneczna dom nr 18
SUCHA ul. Słoneczna obora przy domu nr 18
SUCHA ul. Słoneczna dom nr 25
SUCHA ul. Słoneczna dom nr 42
SUCHA dom nr 127
SUCHA bud. gosp. przy domu nr 127
SUCHA dom nr 63
SUCHA bud. gosp. przy domu nr 63
SUCHA MŁYN młyn w zespole młyna
SUCHA MŁYN dom nr 68
SUCHA MŁYN dom nr 69

SZUMIĄCA
SZUMIĄCA dom nr 2
SZUMIĄCA dom nr 3
SZUMIĄCA bud. gosp. przy domu nr 3
SZUMIĄCA stodoła przy domu nr 3
SZUMIĄCA dom nr 4
SZUMIĄCA młyn

TEOLOG
TEOLOG kapliczka
TEOLOG dwór

TEOLOG park

TRUTNOWO

TRUTNOWO kapliczka

TRUTNOWO dom nr 38 dawna szkoła

TRUTNOWO bud. gosp. przy domu nr 38

TRUTNOWO cm. ewangelicki

WADOWO

WADOWO cm. ewangelicki

WADOWO leśniczówka

WADOWO bud. gosp. przy leśniczówce

WELPIN

WELPIN kapliczka

WELPIN dwór

WELPIN park

Zabytki archeologiczne na terenie gminy Lubiewo

Podstawową metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo-konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje on istniejący zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w zbiorach archiwalnych, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są wszelkie informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe zebrane dane.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podaje następującą definicję zabytku archeologicznego.

Zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

W gminie Lubiewo występują następujące stanowiska archeologiczne:

Lp.	Miejscowość	Nr w obrębie miejscowości	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia
1	Bysław	1	30-38	3	NSch
2	Bysław	2	30-38	4	HA-LA
3	Bysław	3	30-38	5	PSR
4	Bysław	4	30-37	30	ON
5	Bysław	5	30-37	31	ON
6	Bysław	6	29-38	1	PSR, NOW
7	Bysław	7	29-38	2	EK, PSR, NOW
8	Bysław	8	29-38	3	PSR
9	Bysław	9	29-38	4	psch, PSR, NOW
10	Bysław	10	29-38	5	WSR, PSR, NOW
11	Bysław	11	29-38	6	WSR, PSR

12	Bysław	12	29-38	7	EK, KAK, WSR, PSR
13	Bysław	13	29-38	8	psch, WSR, PSR
14	Bysław	14	29-38	9	WSR, PSR, NOW
15	Bysław	15	29-38	10	WSR, PSR
16	Bysław	16	29-38	11	EK, PSR, NOW
17	Bysław	17	29-38	12	PSR, NOW
18	Bysław	18	29-38	13	WSR, PSR, NOW
19	Bysław	19	29-38	14	LAT, NOW
20	Bysław	20	29-38	15	psch,
21	Bysław	21	29-38	16	PSR, NOW
22	Bysław	22	29-38	17	PSR, NOW
23	Bysław	23	29-38	18	PSR, NOW
24	Bysław	24	29-38	19	PSR, NOW
25	Bysław	25	29-38	20	PSR, NOW
26	Bysław	26	29-38	21	PSR, NOW
27	Bysław	27	29-38	22	PSR, NOW
28	Bysław	28	29-38	23	LAT, NOW
29	Bysław	29	29-38	24	WSR, PSR, NOW
30	Bysław	30	29-38	25	NOW
31	Bysław	31	29-38	26	EK, PSR, NOW
32	Bysław	32	29-38	27	PSR, NOW
33	Bysław	33	29-38	28	EK
34	Bysław	34	29-38	29	NOW
35	Bysław	35	29-38	30	PSR, NOW
36	Bysław	36	29-38	31	NOW
37	Bysław	37	29-38	32	OR, NOW
38	Bysław	38	29-38	33	EK, NOW
39	Bysław	39	29-38	34	PSR
40	Bysław	40	29-38	35	OR, PSR
41	Bysław	41	29-38	36	EK, OR
42	Bysław	42	29-38	37	LAT-OR
43	Bysław	43	29-38	38	LAT-OR
44	Bysław	44	29-38	39	EK, K.OKSYWSKA
45	Bysław	45	29-38	40	K.OKSYWSKA
46	Bysław	46	29-38	41	EK PSR
47	Bysław	47	29-38	42	LAT-OR
48	Bysław	48	29-38	43	LAT-OR
49	Bysław	49	29-38	44	LAT
50	B slaw	50	29-38	45	K.OKSYWSKA
51	Bysław	51	29-38	46	HA-LA
52	Bysław	52	29-38	47	EK
53	Bysław	53	29-38	48	HA-LA
54	Bysław	54	29-38	49	MH, HA-LA
55	Bysław	55	29-38	50	EK, K.OKSYWSKA
56	Bysław	56	29-38	51	EK KPL, LAT-OR
57	Bysław	57	29-38	52	PSR
58	Bysław	58	29-38	53	PSR

59	Bysław	59	29-38	55	K.OKSYWSKA
60	Bysław	60	29-37	10	NOW
61	Bysław	61	29-37	11	PSR, NOW
62	Bysław	62	29-37	12	WSR, NOW
63	Bysław	63	29-37	13	PSR, NOW
64	Bysław	64	29-37	14	WSR, NOW
65	Bysław	65	29-37	15	PSR, NOW
66	Bysław	66	29-37	16	KL, NOW
67	Bysław	67	29-37	17	KAK NOW
68	Bysław	68	29-37	18	PRADZIEJE, WSR, NOW
69	Bysław	69	29-37	19	WSR, NOW
70	Bysław	70	29-37	20	KP, NOW
71	Bysław	71	29-37	9	NOW
72	Bysławek	1	30-37	11	ON
73	Bysławek	2	30—37	12	PSR, NOW
74	Bysławek	3	30-37	13	NOW
75	Bysławek	4	30-37	14	NOW
76	Bysławek	5	30-37	15	NOW
77	Bysławek	6	30-37	16	NOW
78	Bysławek	7	30-37	17	NOW
79	Bysławek	8	30-37	18	OR, NOW
80	Bysławek	9	30-37	19	PSR, NOW
81	Bysławek	10	30-37	20	MH, OR
82	Bysławek	11	30-37	21	NOW
83	Bysławek	12	30-37	22	NOW
84	Bysławek	13	30-37	23	NOW
85	Bysławek	14	30-37	24	PSR, NOW
86	Bysławek	15	30-37	25	ON
87	Bysławek	16	30-37	26	WK, ON
88	Bysławek	17	30-37	27	ON
89	Bysławek	18	30-37	28	ON
90	Bysławek	19	30-37	29	ON
91	Bysławek	20	29—37	4	WSR, NOW
92	Bysławek	21	29-37	5	OR
93	Bysławek	22	29-37	6	KL/K.POMORSKA
94	Bysławek	23	29-37	7	NOW
95	Bysławek	24	29-37	8	NOW
96	Cierplewo	1	32-38	1	PSR/ON
97	Cierplewo	2	32-38	2	ON
98	Cierplewo	3	32-38	3	PSR/ON
99	Cierplewo	4	32-38	4	PDR/ON
100	Cierplewo	5	32-38	5	ON
101	Cierplewo	6	32-38	6	EK, PSR
102	Cierplewo	7	32-37	13	PSR/ON
103	Cierplewo	8	32-37	14	PSR/ON
104	Cierplewo	9	32-37	15	OR, PSR/ON
105	Cierplewo	10	32-37	16	OR, PSR/ON

106	Klonowo	1	30-37	66	K.POMORSKA
107	Klonowo	2	30-38	57	WSR
108	Klonowo	3	30-38	58	NE, NOW
109	Klonowo	4	30-38	59	NOW
110	Klonowo	5	30-38	56	PSR/NOW
111	Klonowo	6	30-37	37	NOW
112	Klonowo	7	30-37	38	NOW
113	Klonowo	8	30-37	39	NOW
114	Klonowo	9	30-37	40	EK, NOW
115	Klonowo	10	30-37	41	NOW
116	Klonowo	11	30-37	42	NOW
117	Klonowo	12	30-37	43	NOW
118	Klonowo	13	30-37	44	NOW
119	Klonowo	14	30-37	45	NOW
120	Klonowo	15	30-37	46	NOW
121					
122	Klonowo	16	30-37	47	NOW
123	Klonowo	17	30-37	48	PSR, NOW
124	Klonowo	18	30-37	49	NOW
125	Klonowo	19	30-37	50	PSR, NOW
126	Klonowo	20	30-37	51	HA-LA, NOW
127	Klonowo	21	30-37	52	NOW
128	Klonowo	22	30-37	53	PSR, NOW
129	Klonowo	23	30-37	54	HA-LA, WSR, PSR, NOW
130	Klonowo	24	30-37	55	NOW
131	Klonowo	25	30-37	56	PSR, NOW
132	Klonowo	26	30-37	57	NOW
133	Klonowo	27	30	58	PSR, NOW
134	Klonowo	28	30-37	59	NOW
135	Klonowo	29	30-37	60	EK, PSR, NOW
136	Klonowo	30	30-37	36	PSR
137	Klonowo	31	30-37	32	NOW
138	Klonowo	32	30 -37	33	NOW
139	Klonowo	33	30	34	NOW
140	Klonowo	34	31-37	35	NOW
141	Klonowo	35	31-37	3	PSR, NOW
	Klonowo	36	31-37	4	OR, PSR, NOW
143	Klonowo	37	31-37	5	PSR, NOW
	Klonowo	38	31-37	6	PSR, NOW
145	Klonowo	39	31-37	7	NOW
146	Klonowo	40	31-37	8	KL, NOW
147	Klonowo	41	31-37	9	PSR, NOW
148	Klonowo	42	31-37	10	NOW
149	Klonowo	43	31-37	11	NOW
150	Klonowo	44	31-37	12	NOW
151	Klonowo	45	31-37	13	NOW
152	Klonowo	46	31-37	14	NOW

153	Klonowo	47	31-37	15	NOW
154	Klonowo	48	31-37	16	NOW
155	Klonowo	49	31-37	17	NOW
156	Klonowo	50	31-37	18	PSR/NOW, NOW
157	Klonowo	51	31-37	19	NOW
158	Klonowo	52	31-37	20	NE/WCZEB, NOW
159	Klonowo	53	31-37	21	PSR, NOW
160	Klonowo	54	31-37	22	NOW
161	Klonowo	55	31-37	23	NOW
162	Klonowo	56	31-37	24	NOW
163	Klonowo	57	31-37	25	KL
164	Klonowo	58	31 -37	26	NOW
165	Klonowo	59	31-37	27	NOW
166	Klonowo	60	31-37	28	NOW
167	Klonowo	61	31-37	29	NOW
168	Klonowo	62	31-37	30	HA-LA, NOW
169	Klonowo	63	31-37	31	NOW
170	Klonowo	64	31-38	1	KL, OR NOW
171	Klonowo	65	31-38	2	EK, NOW
172	Klonowo	66	31-38	3	NOW
173	Lubiewice	1	30-38	6	NESch, NOW
174	Lubiewice	2	30-38	7	NESch, NOW
175	Lubiewice	3	30-38	12	NOW
176	Lubiewice	4	30-38	13	NOW
177	Lubiewice	5	30-38	16	MH, NOW
178	Lubiewice	6	30-38	18	NOW
179	Lubiewice	7	30-38	20	NOW
180	Lubiewice	8	30-38	21	NOW
181	Lubiewice	9	30-38	22	KAK
182	Lubiewice	10	30-38	19	NESch, NOW
183	Lubiewice	11	30-38	17	KPL, NOW
184	Lubiewice	12	30-38	15	NOW
185	Lubiewice	13	30-38	14	EK, NOW
186	Lubiewice	14	30-38	11	KAK, NOW
187	Lubiewice	15	30-38	10	NE
188	Lubiewice	16	30-38	9	NOW
189	Lubiewice	17	30-38	8	NOW
190	Lubiewo	1	30-38	1	K.POMORSKA
191	Lubiewo	2	30-38	2	K.POMORSKA
192	Lubiewo	3	30-38	36	NESch, NOW
193	Lubiewo	4	30-38	37	NESch
194	Lubiewo	5	30-38	38	PSRJNOW
195	Lubiewo	6	30-38	35	KAK, NOW
196	Lubiewo	7	30-38	39	NESch, PSR/NOW
197	Lubiewo	8	30-38	41	PSR, PSR/NOW
198	Lubiewo	9	30-38	42	NESch, PSR/NOW
199	Lubiewo	10	30-38	40	NOW
201	Lubiewo	11	30-38	55	PSR/NOW

202	Lubiewo	12	30-38	43	PSR/NOW
203	Lubiewo	13	30-38	44	PSR/NOW
204	Lubiewo	14	30-38	45	PSR, NOW
205	Lubiewo	15	30-38	34	NOW
206	Lubiewo	16	30-38	33	HA-LA, PSR/NOW
207	Lubiewo	17	30-38	32	NOW
208	Lubiewo	18	30-38	29	KPL
209	Lubiewo	19	30-38	28	NOW
210	Lubiewo	20	30-38	30	MEZ
211	Lubiewo	21	30-38	47	PSR, NOW
212	Lubiewo	22	30-38	48	PSR, NOW
213	Lubiewo	23	30-38	31	MEZ
214	Lubiewo	24	30-38	49	EK, NOW
215	Lubiewo	25	30-38	50	PSE/NOW
216	Lubiewo	26	30-38	53	K.POMORSKA
217	Lubiewo	27	30-38	54	KAK, HA-LA
218	Lubiewo	28	30-38	52	MEZ
219	Lubiewo	29	30-38	51	NESch, K.POMORSKA
220	Lubiewo	30	30-38	26	EK, NOW
221	Lubiewo	31	30-38	27	NOW
222	Lubiewo	32	30-38	46	NOW
223	Lubiewo	34	31-38	4	PSR, NOW
	Lubiewo	35	31-38	5	NOW
224	Lubiewo	36	31-38	6	KL, NOW
225	Lubiewo	37	31-38	7	NOW
226	Minikowo	1	30-37	1	NOW
227	Minikowo	2	30-37	2	NOW
228	Minikowo	3	30-37	3	NOW
229	Minikowo	4	30-37	4	NOW
230	Minikowo	5	30-37	5	NOW
231	Minikowo	6	30-37	6	NOW
232	Minikowo	7	30-37	7	NOW
233	Minikowo	8	30-37	8	NOW
234	Minikowo	9	30-37	9	HA-LA, WSR NOW
235	Minikowo	10	30-37	10	PSR, NOW
236	Minikowo	11	30-37	11	K.POMORSKA
237	Minikowo	12	30-37	12	K.POMORSKA
238	Minikowo	13	30-37	13	K.POMORSKA
239	Minikowo	14	30-37	14	K.POMORSKA
240	Minikowo	15	29-37	14	NOW
241	Sucha	1	32-38	26	MEZ, PSR
242	Sucha	2	32-38	27	KL
243	Sucha	3	32-38	25	PSR
244	Sucha-Młyn	4	32-37	17	PSR/ON
245	Sucha	5	32-37	18	ON
246	Sucha	6	31-37	32	NOW
247	Sucha	7	31-37	33	HA-LA, NOW

248	Sucha	8	31-37	34	PSR NOW
249	Sucha	9	31-37	35	NOW
250	Sucha	10	31-37	36	PSR
251	Sucha	11	31-37	37	NOW
252	Sucha	12	31-37	38	NOW
253	Sucha	13	31-37	39	NOW
254	Sucha	14	31-38	8	OR
255	Sucha	15	31-38	9	OR, NOW
256	Sucha	16	31-38	10	HA-LA, NOW
257	Sucha	17	31-38	11	OR, PSR, NOW
258	Sucha	18	31-38	12	HA-LA, PSR/NOW
258	Sucha	19	31-38	13	NOW
259	Sucha	20	31-38	14	WSR
260	Sucha	21	31-38	15	NOW
261	Sucha	22	31-38	16	HA-LA, OR
262	Sucha	23	31-38	17	HA-LA, PSR, NOW
263	Sucha	24	31-38	18	NOW
264	Sucha	25	31-38	19	PSR, NOW
265	Sucha	26	31-38	20	PSR, NOW
266	Sucha	27	31-38	21	NOW
267	Sucha	28	31-38	22	NOW
268	Sucha	29	31-38	23	HA-LA, NOW
269	Sucha	30	31-38	24	DK, NOW
270	Sucha	31	31-38	25	NOW
271	Sucha	32	31-38	26	PSR NOW
272	Sucha	33	31-38	27	OR, WSR, PSR, NOW
273	Sucha	34	31-38	28	OR, PSR
274	Sucha	35	31-38	29	HA-LA, NOW
275	Sucha	36	31-38	30	PSR/NOW, NOW
276	Sucha	37	31-38	31	NOW
277	Sucha	38	31-38	32	PSR, NOW
278	Sucha	39	31-38	33	NOW
279	Sucha	40	31-38	34	WSR, PSR, NOW
280	Sucha	41	31-38	35	PSR, NOW
281	Sucha	42	31-38	36	HA-LA, PSR, NOW
282	Sucha	43	31-38	37	PSR, NOW
283	Sucha	44	31-38	38	NOW
284	Sucha	45	31-38	39	HA-LA, NOW
285	Sucha	46	31-38	40	NOW
286	Sucha	47	31-38	41	HA-LA, PSR, NOW
287	Sucha	48	31-38	42	HA-LA, WSR, PSR, NOW
288	Sucha	49	31-38	43	PSR/NOW, NOW
289	Sucha	50	31-38	44	PSR, PSR/NOW
290	Sucha	51	31-38	45	PSR, NOW
291	Sucha	52	31-38	46	PSR, NOW
292	Sucha	53	31-38	47	HA-LA, PSR, NOW

293	Sucha	54	31-38	48	NOW
294	Sucha	55	31-38	49	PSR, NOW
295	Sucha	56	31-38	50	NOW
296	Sucha	57	31-38	51	NOW
297	Sucha	58	31-38	52	NOW
298	Sucha	59	31-38	53	PSR, NOW
299	Sucha	60	31-38	54	NOW
301	Sucha	61	31-38	55	KAK, NOW
302	Sucha	62	31-38	56	PSR, NOW
303	Sucha	63	31-38	57	NOW
304	Sucha	64	31-38	58	NOW
305	Sucha	65	31-38	59	NOW
306	Sucha	66	31-38	60	HA-LA, NOW
307	Sucha	67	31-38	61	PSR, NOW
308	Sucha	68	31-38	62	PSR, NOW
309	Sucha	69	31-38	63	NOW
310	Sucha	70	31-38	64	NOW
311	Sucha	71	31-38	65	NOW
312	Sucha	72	31-38	66	HA-LA, NOW
313	Sucha	73	31-38	67	HA-LA, PSR
314	Sucha	74	31-38	68	NOW
315	Sucha	75	31-38	69	NOW
316	Sucha	76	31-38	70	NOW
317	Sucha	77	31-38	71	Now
318	Sucha	78	31-38	72	PSR, NOW
319	Sucha	79	31-38	73	NOW
320	Sucha	80	31-38	74	NOW
321	Sucha	81	31-38	75	NOW
322	Sucha	82	31-38	76	NOW
323	Sucha	83	31-38	77	NOW
324	Trutnowo	1	30-38	23	NOW
325	Trutnowo	2	30-38	24	PSR
326	Trutnowo	3	30-38	25	NOW
327	Wełpin	2	29-38	54	K.OKSYWSKA
328	Wełpin	3	29-38	56	MEZ, K. WIELBARSKA
329	Wełpin	4	29-38	57	NOW
330	Wełpin	5	29-38	58	NOW
331	Wełpin	6	29-38	59	KPL, HA-LA
332	Wełpin	7	29-38	60	KPL, KAK, WEB, HA-LA, PSR
333	Wełpin	8	29-38	61	WSR, PSR, Now
334	Wełpin	9	29-38	62	EK, HA-LA, PSR, NOW
335	Wełpin	10	29-38	63	EB
336	Wełpin	11	29-38	64	EK
337	Wełpin	12	29-38	65	K.OKSYWSKA
338	Wełpin	13	29-38	66	HA-LA

339	Wępin	14	29-38	67	EK
340	Wępin	14	29-38	68	NOW

Wykaz użytych skrótów:

A — stanowisko archiwalne

K - kultura

EK — epoka kamienia

Psch — paleolit schyłkowy

MEZ - mezolit

NE - neolit

NESch - neolit schyłkowy

KPL — kultura pucharów lejkowatych

KAK — kultura amfor kulistych

EB — epoka brązu

WEB — wczesna epoka brązu

KL — kultura łużycka

KLP — kultura łużycka - kultura pomorska

HA-LA — okres halsztacki — okres lateński

OR — okres rzymski

KP — kultura przeworska

WSR — wczesne średniowiecze

PSR — późne średniowiecze

NOW — czasy nowożytne

5.4 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Wśród zabytków wpisanych do rejestru zabytków, a także obiektów ujętych w gminnych ewidencjach niewątpliwie każdy zasób ma istotne znaczenie dla Gminy Lubiewo pod względem dziedzictwa kulturowego. Jednakże obiekty wpisane do rejestru zabytków stanowią najwyższą wartość kulturową dla gminy.

Zespół kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Bysławiu

„Neogotycki, wolnostojący, orientowany budynek kościoła parafialnego, usytuowany na niewielkim wzniesieniu, na parceli przy drodze z Tucholi do Świecia. Plac o nieregularnym kształcie okolony murem z ogrodzeniem pochodzącym z początku XX w., którego niektóre przęsła w ostatnich latach odrestaurowano. W najbliższym otoczeniu świątyni po południowo – zachodniej stronie budynek plebanii, po południowo – wschodniej stronie natomiast groby poprzednich kapłanów parafii. Obiekt założony na planie prostokąta, z kwadratową zakrystią od południa. Korpus nawowy jednoprzestrzenny z chórem muzycznym usytuowanym w partii zachodniej świątyni, wspartym na czterech słupach z mieczami, ograniczonym przez balustradę o płycinowych podziałach. Po przeciwnej stronie natomiast tęczowa arkada oddziela prezbiterium od nawy. Ściany kościoła wymurowano z cegły pełnej, palonej na zaprawie wapienno – cementowej, od zewnątrz nieotynkowanej. Wieżba dachowa drewniana, nad nawą kleszczowa, w pozostałej części świątyni zróżnicowana w zależności od formy dachu. Całość zwieńczona dachem z dachówki ceramicznej oraz blachą miedzianą pokrywającą wieżę. Schody granitowe, proste, jednobiegowe o różnej ilości stopni poprzedzają wszystkie zewnętrzne wejścia. Dodatkowo w aneksach drewniane, zabiegowe z zakrętem. Otwory okienne świątyni prostokątne, wydłużone, zamknięte ostrym łukiem, nieotwierane w obokniach ceglanych. W prezbiterium na wschodniej ścianie okno w formie sześciolistnej rozety z witrażem przedstawiającą scenę Przemienienia Pańskiego. Otwory drzwiowe prostokątne, ograniczone łukiem odcinkowym, jedno i dwuskrzydłowe, płycinowo – ramowe, osadzone na

kutych, żelaznych zawiasach. Elewacja zachodnia – frontowa z głównym otworem drzwiowym zamkniętym łukiem odcinkowym, nad którym ozdobna blenda w typie biforium. Powyżej ośmioboczna szklana rozeta. Wieża z dwoma dzwonami pochodzącymi z 1636 r. oraz 1887 r., pokryta dachem czterospadowym z iglicą zwieńczoną krzyżem. Elewacja południowa z dwuuskokowymi szkarpami odzwierciedlającymi podział wewnętrzny na przęsla oraz boczne wejście. W elewacji wschodniej dominuje niższa i węższa ściana prezbiterium niż obrys ściany korpusu głównego. Na osi prezbiterium zdwojone okno ostrołukowe rozdzielone laską. Skrajne elementy elewacji flankują dwuuskokowe szkarpy, fasadę natomiast wieńczy trójkątny podwieszany szczyt. Elewacja północna wykonana analogicznie do południowej. Neogotyckie wyposażenie świątyni tworzy ołtarz główny wraz z bocznymi wykonanyok. 1888 r. Całość wystroju uzupełnia polichromia.” (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura w Bydgoszczy, B. Derkowska – Kostkowska, L. Łbik, 1995)

(Zespół kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Bysławiu fot. Tomasz Bonk)

Zespół klasztorny Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo w Bysławku

„Zespół klasztorny, w którego skład wchodzi kościół wraz z klasztorem tworzy jeden budynek usytuowany szczytem do drogi. Całość zlokalizowana na prostokątnej parceli oddzielonej od południa murem, w którym znajduje się brama flankowana a w jej pobliżu dwa rozłożyste drzewa. W południowo – wschodniej części parceli cmentarz Sióstr Miłosierdzia. Całość placu podzielona siatką na kilka mniejszych działek o funkcjach gospodarczych. Od wschodu do parceli przylega ceglany budynek plebani z pocz. XX w. Obiekt założony na rzucie wydłużonego prostokąta z kościołem w części południowejz jednoprzęsłowym prezbiterium, kształtem zbliżonym do kwadratu, z zakrystią od zachodu oraz kaplicą Matki Boskiej od wschodu. Korpus świątyni trójnawowy z nawą główną nieco szerszą niż prezbiterium oraz emporami łączącymi się z emporą korpusu. Wieża przylegająca do elewacji południowej z obszerną kruchtą rozpościerającą się do nawy głównej. Od północy ze świątynią graniczy klasztor posiadający nieregularny układ wnętrza z wejściem głównym w elewacji zachodniej. Ściany zespołu klasztornego obustronnie otynkowane powstały z cegły pełnej palonej z domieszką kamienia w partii przyziemia, na zaprawie wapiennej

i wapienno cementowej. Więźba dachowa drewniana, płatwiowa o niepełnej masywnej konstrukcji zwieńczona dachem krytym dachówką ceramiczną karpiówką w koronkę. Otwory okienne w poszczególnych elewacjach świątyni prostokątne, w górnej części ograniczone łukiem odcinkowym, o metalowej konstrukcji. W klasztorze również prostokątne, otwierane, skrzynkowe, z krzyżem okiennym właściwym o przechodzącym śłemeniu lub ze słupkiem. Otwory okienne w wieży natomiast prostokątne 16 lub 20 – podziałowe z nadświetlami półkolistym. Frontowe drzwi do świątyni prostokątne z półkolistym nadświetlem, dwuskrzydłowe, płycinowo – ramowe. W zachodniej elewacji otwór drzwiowy do klasztoru z nadświetlem oraz motywem rautowym na dolnych płycinach skrzydeł. Elewacja południowa, frontowa symetryczna z fasadą na niskim, gładkim cokole zwieńczonym wyprofilowanym gzymsem kordonowym. Elewacje zachodnia i wschodnia gładko wytynkowane, ze skośnymi, otynkowanymi, szerokimi przyporami powstałymi z cegły i kamienia wtopionymi górną krawędzią w muru. Wyposażenie świątyni zróżnicowane. Ołtarz główny neoromański pochodzący najprawdopodobniej z III ćw. XIX w. oraz cztery boczne w stylu wczesnobarokowo – manierystycznym z XVIII w. oraz rokokowym z II poł. XVIII w. Dopelnienie stwarza polichromia rokokowo – klasycystyczna datowana na ok. 1820 r. przemalowana na początku XX w.” (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura w Bydgoszczy, B. Derkowska – Kostkowska, 1995).

(Zespół klasztorny Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo w Bysławku, fot. Tomasz Bonk)

Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Mikołaja w Lubiewie

„Neoromańska świątynia wybudowana na przełomie 1841 / 1842 r. usytuowana w centralnej części wsi, pomiędzy dwiema najbardziej znaczącymi ulicami Lubiewa zajmuje miejsce dawnego drewnianego kościółka zniszczonego podczas pożaru, który miał miejsce w 1836 r. W najbliższym otoczeniu budynku znajduje się cmentarz parafialny, a po jego północnej stronie plebania. Murowane ściany kościoła powstały z kamienia ciosanego oraz cegły wykorzystanej w obramowaniu okien i drzwi. Całość budynku zwieńczona została dwuspadowym dachem. Budynek założony na rzucie prostokąta z kwadratowym prezbiterium, z półkolistą apsydą oraz dwiema dobudówkami, z kruchtą od północy oraz zakrystią od południa. Dodatkowo wschodni szczyt kościoła zakończony został sygnaturką z 1861 r., w której znajduje się najmniejszy z obecnych dzwonów. Otwory okienne prostokątne zwieńczone łukiem odcinkowym, usytuowane analogicznie w elewacji południowej i północnej, wykonane ze szkła katedralnego. Dodatkowo trzy mniejsze również zakończone łukiem odcinkowym w apsydzie. Do zachodniej elewacji świątyni dobudowano w 1861 r. czterdziesto metrową wieżę powstałą z kamienia ciosanego i cegły. Jej górna kondygnacja została zwieńczona czterema szczytami z iglicą zakończoną

krzyżem. Wieże wyposażono w cztery tarcze zegarowe oraz trzy dzwony o łącznej wadze ponad 1,5 tony. Wnętrze kościoła polichromowane ze scenami ukazującymi tajemnice różańca umiejscowionymi na balustradzie chóru. Wnęki, okna oraz arkada wydzielająca apsydę zamknięte półkuliście. Świątynia posiada trzy ołtarze: główny oraz dwa boczne. Główny pochodzący z II poł. XIX w. składa się z mensy oraz nastawy ołtarzowej wyposażonej w obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem oflankowanej czterema kolumnami o korynckich głowicach. Nastawę ozdabiają dodatkowo dwie rzeźb – św. Wojciecha oraz św. Stanisława, pochodzące z poł. XVII w. Za obrazem głównym na zasuwie umieszczone zostały dwa kolejne obrazy, przedstawiające św. Wojciecha oraz św. Walentego, drugiego patrona parafii. Boczne ołtarze usytuowane zostały po południowej i północnej stronie nawy. Pierwszym jest przestrzeń i środowisko 24 ołtarz św. krzyża datowany na 1835 r., drugi natomiast poświęcony został św. Janowi Nepomucenowi” (Iwicki 2007).

Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Mikołaja w Lubiewie fot. Tomasz Bonk)

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Sytuacja obecna, a także perspektywy związane z ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego Gminy Lubiewo zostały podsumowane za pomocą analizy SWOT- mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

Mocne strony:

- 1) różnorodność krajobrazu kulturowego i naturalnego na obszarze gminy;
- 2) duża liczba obiektów zabytkowych- potencjał do wykorzystania;
- 3) dobry stan techniczny kościołów ujętych w rejestrze zabytków;
- 4) prowadzone/planowane prace modernizacyjne przy obiektach zabytkowych;
- 5) gotowość i warunki do współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- 6) silne tradycje lokalne wpływające na świadomość znaczenia dziedzictwa kulturowego.

Słabe strony:

- 1) stopniowa degradacja zasobów;
- 2) oznakowanie obiektów;
- 3) niewystarczająca świadomość społeczna dotycząca istoty dbania o zabytki;

- 4) zły stan techniczny zabytkowych obiektów mieszkalnych;
- 5) pogarszanie się stanu obiektów zabytkowych wskutek braku opieki, złej organizacji oraz braku środków finansowych
- 6) sieć połączeń komunikacyjnych ograniczająca zwiedzanie zasobów kulturowych turystom.

Szanse:

- 1) powstanie gminnego programu opieki nad zabytkami;
- 2) monitoring stanu zachowania zabytków;
- 3) rozpowszechnianie wiedzy na temat zasad postępowania z obiektami zabytkowymi;
- 4) rozwój turystyki;
- 5) pozyskiwanie funduszy na prace konserwatorskie;
- 6) rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w tematyce zabytków;
- 7) rola samorządu jako kreatora rozwoju lokalnego;
- 8) znaczenie mediów i systemów informacji w popularyzowaniu zagadnień ochrony zabytków;
- 9) postęp w dziedzinie finansowania zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Zagrożenia:

- 1) warunki atmosferyczne, klęski żywiołowe i zdarzenia losowe powodujące częściową lub całkowitą degradację obiektów;
- 2) trudności związane z pozyskaniem funduszy europejskich;
- 3) niskie zaangażowanie społeczne w opiekę nad zabytkami;
- 4) brak opracowań projektowych nawiązujących do lokalnych elementów tradycji;
- 5) brak egzekucji prawa.

7. Założenia programowe

7.1 Priorytety programu opieki

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubiewo przewiduje następujące kierunki działań:

- ochrona przestrzeni zabytkowej poprzez stanowienie aktów prawa miejscowego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- zahamowanie, spowolnienie procesu degradacji zasobów;
- eksponowanie posiadanego dziedzictwa kulturowego i kształtowanie w ten sposób świadomości społecznej dotyczącej posiadanych zasobów;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- organizowanie i wspieranie konkursów, wystaw, lokalnych imprez kulturalnych i innych działań o charakterze edukacyjnym;
- wydawanie i wspieranie powstawania publikacji dotyczących zabytków w Gminie.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- a) prawnych: wynikających z przepisów ustawowych, w tym postanowień Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; tworzenie strategii rozwoju z uwzględnieniem kwestii dotyczących ochrony zabytków;
- b) finansowych: współfinansowanie prac konserwatorskich i remontowych, z funduszy europejskich i krajowych, a także środków osób fizycznych;

- c) koordynacji: realizacja programów i założeń wynikających z krajowych, wojewódzkich strategii rozwoju, planów opieki nad zabytkami, współpraca z ośrodkami naukowymi, organizacjami wyznaniowymi;
- d) społecznych: działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi;
- e) kontrolnych: aktualizacji gminnego programu, monitoring realizacji zapisów.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r. poz. 2067 z 2019r. poz. 730), co dwa lata opracowane będą sprawozdania z realizacji gminnego programu.

Zastosowane zostaną następujące kryteria:

- wysokość przeznaczonych środków w budżecie powiatu na działania związane z zabytkami;
- zakres współpracy z innymi podmiotami w sferze zasobów dziedzictwa kulturowego;
- liczba opracowań wydawniczych (foldery, przewodniki itp.);
- liczba zorganizowanych wystaw, konkursów i innych wydarzeń o tematyce kulturalno-zabytkowej;
- zakres prac związanych z modernizacją obiektów.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Działania związane z opieką nad zabytkami powiatu mogą zostać sfinansowane z budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego, środków Unii Europejskiej, od osób prawnych, fundacji, kościołów, czy też przy wsparciu pochodzącemu od osób fizycznych.